

A NULLA SZAVAZATOT KAPÓ MÉDIATÖRVÉNY

GOSZTONYI GERGELY – LENDVAI GERGELY FERENC

A HUN-REN-ELTE
Jogtörténeti Kutatócsoport
blogja

A SZERZŐK:

DR. GOSZTONYI GERGELY

AZ ELTE MAGYAR ÁLLAM- ÉS
JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKÉNEK
HABILITÁLT EGYETEMI DOCENSE

GOSZTONYI@AJK.ELTE.HU

DR. LENDVAI GERGELY FERENC

PHD HALLGATÓ

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS
EGYETEM

JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR

GERGELYFLENDVAI@GMAIL.COM

2023. november 13.

I. Médiaszabályozatlanság

A rendszerváltás következményeként az alkotmány 1990-ben hatályba lépett módosításának 61. §-a deklarálta a sajtó- és szólásszabadságot, ám ez nem járt a területet feszítő problémák azonnali megoldásával. Egyrészt a médiapiacra vonatkozó szabályozás megalkotását – az ország működőképességét szavatolni kívánó MDF-SZDSZ paktumban foglaltak alapján¹ – az alkotmányban az úgynevezett kétharmados törvények közé sorolták, másrészt érvényben volt a frekvenciamoratórium, harmadrészt pedig a kommunista korszakban elfogadott korábbi szabályok hézagosságok, töredezettség és hiányosságok voltak. Mindezek alapján egyértelmű volt, hogy „nem jöhetett létre a demokratikus, plurális médiarendszer.”² Ennek a helyzetnek a külvilág számára is látható következménye lett az úgynevezett első médiaháború is, amely során az akkori médiapiacra „egyeduralkodónak számító közszolgálati média (...) politikai és gazdasági

csatározások származásának bábjaivá silányult.”³ A jogi megoldások alkalmazását akadályozták mind a gazdasági, mind az utcai, mind pedig a helyi nyilvánosság frontjain zajló események,⁴ ráadásul az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Országgyűlés elmulasztotta az Alkotmány 61. § (4) bekezdésében meghatározott jogalkotói feladatát, ezért felhívta azt a szükséges törvények megalkotására.⁵

II. Az Országgyűlés médiatörvényt „alkot”

A feladat tehát adott volt, de a körülmények messze nem. Hiába volt egy tervezet már készen 1991-ben,⁶ a politikai megállapodás távolinak tűnt. Nem volt ugyanis egyetértés abban az alapkérdésben, hogy a közszolgálati médiának teljes mértékben függetlennek kell-e lennie az államtól vagy az értékteremtés és értékközvetítés eszközeiként függ a közösségtől és az államtól, végső soron pedig a kormánytól is. A képviselők – sem az eltérő, sem

az azonos politikai oldalakon – nem voltak egységesek a finanszírozás, a reklámozás, a hatósági felügyelet vagy a kereskedelmi médiumok engedélyezésének kérdéskörében sem. Csupán azok a csoportok kívánták a médiatörvényt mindkét oldalon, „akiknek nem érdeke, hogy (...) az ország egész politikai közvéleménye kettéhasadjon, egymással szóba se álló, nem kommunikáló szélsőségekre bomolva.”⁷

Az 5575-ös sorszámmal viselő, a Rádióról és a Televízióról szóló törvényjavaslat általános vitáját – sürgősségi tárgyalással – a fenti AB határozat meghozatalát kicsit megelőzően, 1992. május 13-án kezdték meg a képviselők. Isépy Tamás igazságügy-minisztériumi államtitkár expozéjában úgy fogalmazott, hogy „szám szerint hat különböző változat készült a jogszabályalkotás során.”⁸ Balászi Tibor, a kulturális, tudományos, felsőoktatási, televízió, rádió és sajtóbizottság alelnöke (MDF) felszólalásában kiemelte, hogy a bizottsági tagok között hatalmas elvi különbségek voltak, és így „az elvszerű konszenzuseresés helyett többnyire a pragmatikus kompromisszumok megalkotására szorítkoztunk.”⁹ Felszólalásának jelentős részét azon részek kiemelése tette ki, hogy a pártok miben nem értenek egyet a törvényjavaslattal. Haraszi Miklós (SZDSZ) arra hívta fel a figyelmet, hogy a normaszöveg nem egyezik meg a bizottságban elfogadottal, hiszen az igazságügyi minisztériumi törvényjavaslat-szövegező munkában számos helyen kiegészítették azt, és álláspontja szerint ez mindenhol az erősebb kormánykontrollt intézményesítette volna.

Számos ülésnapon keresztül folyt a „többszemes, többszintes, többszörű” törvényjavaslat¹⁰ egyre kevésbé szakmai általános vitája, amely során a pártok között újabb frontok nyíltak (a határon túli magyarság médiareprezentációjától kezdve egészen a televíziós előfizetési díjig). A pártok közötti megegyezést nehezítette, hogy december elején a kormány felfüggesztette állásából Hankiss Elemért, a Magyar Televízió akkori elnökét, amelyet széles körű politikai és utcai tiltakozások követtek.

A részletes vitát december 27-én kezdték meg, ahol Balácsi Tibor bejelentette, hogy „Bizottságunk 165 bizottsági módosító indítványt terjesztett elő a 657 beérkezett módosító indítványhoz.”¹¹ Haraszti Miklós kiemelte, hogy „körülbelül tíz perccel ezelőtt ért véget az alkotmányügyi bizottság hősies ülése, ahol az a jelentés elkészült, amelynek alapján egyáltalán szemrevételezhetjük, hogy végül is (...) a módosító indítványok közül mi maradt talpon, mi nem.”¹² A két felszólalásból is látható, hogy a képviselőknek már azt is nehéz volt követniük, hogy éppen milyen szövegállapotról is tárgyalnak – ráadásul újabb

kapcsolódó módosító indítványok is érkeztek.

Ez a jogalkotási káosz az 1992. december 30-i végszavazás során folytatódott. Kulin Ferenc, a kulturális, tudományos, felsőoktatási, televízió, rádió és sajtóbizottság elnöke (MDF) a végszavazás előtti felszólalását így kezdte: „Mondhatom, hogy minden fogyatékosága ellenére ez a törvény koherens, mert van logikája. Logikája az, hogy tökéletesen működésképtelen.”¹³ Ő arra az álláspontra helyezkedett, hogy „jó lelkiismerettel senkinek nem tudom ajánlani, hogy ezt a törvényt igennel szavazza.”¹⁴ A kormány nevében Balsai István igazságügy-miniszter is úgy vélekedett, hogy egy torzót hoztak létre, amit ebben a formában nem lehet elfogadni. A vita a szakmai-tartalmi részek és a politikai sík mellé kiegészült egy jogi elemmel, miszerint mit is jelent az Alkotmány kétharmados szabálya: a törvény egészét kell így elfogadni vagy csak egyes részeit. „A törvényalkotás ördöge megint a részletekben búj meg”,¹⁵ ugyanis e kérdésben jelentősen eltért a kormány-pártok és az ellenzéki pártok álláspontja, ezért az ellenzék – függetlenül a benyújtó személyétől – minden kétharmados résznél tartózkodott.

A több mint tíz órás maratoni ülés után a hajnali órákban végül még az előterjesztő sem támogatta a végszavazásnál a megalkotott jogi szövrnysszűlöttet. Az Országgyűlési Napló így emlékezik meg erről: „(Szűrös Mátyás elnök): Kimondom a határozatot: az Országgyűlés igen szavazat nélkül, 122 ellenszavazattal, 170 tartózkodás mellett a törvényjavaslatot nem fogadta el.”¹⁶

III. Epilógus

A jogalkotási kudarcért egymást okolta a kormány és az ellenzék. A kormány nyilatkozatot adott ki arról, hogy az ellenzék obstrukciós magatartása miatt nem került sor a törvényjavaslat elfogadására, „amikor ugyanis elérhető közelségbe került a törvény elfogadása, a társadalmat irritáló médiaháború befejezése, az ellenzék mindent megtett ennek megakadályozására.”¹⁷ Az ellenzék részéről a Fidesz nyilatkozott a legkarcosabban, és a párt országos választmánya sajnálattal vette tudomásul, hogy „az ország jelenlegi helyzetében a Magyar Köztársaság kormánya továbbra is a rádió és a televízió megszállását tartja legfontosabb feladatának.”¹⁸ A harcias nyilatkozatok után a felek között fennálló bizalmatlanság nem szűnt meg, így az első magyar médiatörvény elfogadására még három évet kellett várni.

Hivatkozások:

- GOSZTONYI Gergely: Képek az első magyar médiatörvény megszületéséhez vezető útról. In: MÁTHÉ Gábor – RÉVÉSZ T. Mihály – GOSZTONYI Gergely (szerk.): *Jogtörténeti Parerga I.* Budapest, 2013, ELTE Eötvös Kiadó, 119. p.
- CSEH Gabriella – SÜKÖSD Miklós: A törvény ereje. A médiatörvény értékelése felé. *Médiakutató*, 2001, 2. évf., 1. sz., 76. p.

- PAÁL Vince: Bevezető. In: PAÁL Vince (szerk.): *A magyarországi médiaháború története. Média és politika 1989-2010.* Budapest, 2013, CompLex, 13. p.
- SÜKÖSD Miklós ezeket a „médiaháború 13+1 frontjának” nevezi. SÜKÖSD Miklós: *Médiaháború Magyarországon – A kormány és az MDF médiapolitikája 1990-1992.* *Mozgó Világ*, 1992, 18. évf., 10. sz., 63-73. pp.
- 37/1992. AB határozat. SÓLYOM László: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon.* Budapest, 2001, Osiris Kiadó, 98. p.
- HANTHY Kinga: Csereprogram. *Magyar Nemzet*, *Lugas hétvégi melléklet*, 2019. július 20., 2. p.
- SZEKFÜ András: Médiatörvény – Egy nehéz szülés. *Kritika*, 1992, 21. évf., 4. sz., 13. p.
- Országgyűlési Napló, 1992. május 13.
- Uo.
- Vitányi Iván (MSZP) felszólalása, Országgyűlési Napló, 1992. június 10.
- Országgyűlési Napló, 1992. december 27.
- Uo.
- Országgyűlési Napló, 1992. december 30.
- Uo.
- RÉVÉSZ T. Mihály: A duális médiarendszer létrejötte Magyarországon. In: PAÁL Vince (szerk.): *A magyarországi médiaháború története. Média és politika 1989-2010.* Budapest, 2013, CompLex, 343. p.
- Országgyűlési Napló, 1992. december 30.
- N/A: Közlemény médiaügyben. *Új Dunántúli Napló*, 1993. január 8., 2. p.
- N/A: Féltik a médiumok függetlenségét. *Új Dunántúli Napló*, 1993. január 15., 2. p.

Képek elérhetősége:

- oldal: Göncz Árpád és Antall József a Parlamentben, 1992, MTI, Fotó: Kovács Attila
- oldal: Országgyűlési képviselők az első választások után, https://mek.oszk.hu/02100/02185/html/img/1_113a.jpg
Letöltés ideje: 2023. október 22.